

Gönderim Tarihi: 20.08.2017 Kabul Tarihi: 07.12.2017

İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BİREYSEL YENİLİKÇİLİK DÜZEYLERİ

Hüseyin İbrahim YEĞİN*

INDIVIDUAL INNOVATIVENESS LEVELS OF DIVINITY FACULTY STUDENTS

Öz

Bu araştırmada, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin bireysel yenilikçilik düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 öğretim yılında AİBÜ İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören gönüllü 240 kişi oluşturmaktadır. Araştırmaya veri elde etmek için Kılıçer ve Odabaşı (2010)'ın "Bireysel Yenilikçilik Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre; öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin bireysel yenilikçilik özellikleri öncü (%39), sorgulayıcı (35) ve yenilikçi (%15) ve kuşkucu (%8) ve gelenekçi (%3) oranında olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri, cinsiyet, sınıf, kitap okuma ve internet kullanma değişkenlerine göre anlamlı farklar olmadığı; sosyal ilişki düzeylerine göre ise anlamlı bir ilişkinin olduğu, yani öğrencilerin sosyal ilişki düzeyi arttıkça bireysel yenilikçilik düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Yenilikçilik, Din, İslam, İlahiyat Fakültesi.

Abstract

In this study; individual innovation levels of Divinity Faculty students were examined in terms of various variables. The sample of the research consists of 240 volunteer people who study in Divinity Faculty at Abant İzzet Baysal University in 2016-2017 academic year. Kılıçer and Odabaşı's (2010) "Individual Innovation Scale" was used in order to collect data for the research. According to the findings it is determined that individual innovation levels of the students were high. The individual innovation characteristics of the students were determined to be pioneer (39%), interrogator (35) and innovative (15%), skeptical (8%) and traditionalist (3%). Furthermore, there were no significant differences between the students' individual innovativeness levels, gender, class, book reading and internet use variables; it is found that there is a meaningful relation with the level of social relations, that is, as the level of social relations of the students increases, the level of individual innovativeness also increases.

Keywords: Individual innovativeness, Religion, Islam, Divinity Faculty.

* Doç. Dr., AİBÜ İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Bilim Dalı, e-posta: huseyinyegin@ibu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4118-4531.

1. Giriş

Günümüz modern dünyasında bilginin oluşması, yayılması ve baş döndürücü hızda yaşanması, kişileri ve kurumları zamanın şartlarına göre değiştirme ve yenilemelerine mecbur etmektedir. Bu da bireylerin yenilik yapma ve yenilikleri benimseme durumlarını ön plana çıkarmaktadır. Bundan dolayı “bireysel yenilikçilik” kavramı, üzerinde araştırma yapılan önemli konulardan biri haline gelmiştir.

Öncelikle, sosyal bilimlerde, kavramların yüklendikleri anlam bakımından tanımlanma zorluğunun **Bireysel yenilikçilik** için de geçerli olduğunu söylemek gerekir. Bu problem, araştırmacının alanı ve bakış açısıyla ilgili olduğu kadar kavramların çok boyutları içermesiyle de ilişkilidir. Bireysel yenilikçilik kavramı, yenilik ve yenilikçilik kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Zira yenilikçiliğin merkezinde birey yer almaktadır. Bu sebeple, bu kavramın daha iyi anlaşılabilmesi için yenilik ve yenilikçilik kavramlarının da açıklanması gerekmektedir.

2. Yenilik-Yenilikçilik

Yenilik, Latince “innovatus” tan türetilmiş olan İngilizce “innovation” kavramı, kültürel, sosyal ve yönetim alanlarındaki yeni yöntemlerin kullanılması anlamına gelmekte ve Türkçe’de “yenilik” kavramı olarak kullanılmaktadır (Uzkurt 2007: 241-242).

Yenilik, birey, grup, ya da toplum tarafından yeni olarak algılanan bir fikir, uygulama ya da obje olarak tanımlanmakta ve birçok alanda gelişimin anahtarı olarak sıkça söz edilmektedir (Rogers 1995: 11). Bir başla ifade ile yenilik, örgütsel bir ortamda yeni fikirlerin veya etkinliklerin başlatılması, benimsenmesi ve uygulanması olarak da tanımlanmaktadır (Pierce ve Delbecq 1977: 28). Yenilik, sadece ürün ya da hizmetler değil aynı zamanda herhangi bir olgu, olay ve herhangi bir durumla ilgili meydana getirilen yeni fikirlerin uygulamaya konması ile ilgili bir süreç şeklinde de açıklanmaktadır (Awamleh 1994: 52).

Oslo Kılavuzunda ise yenilik şu şekilde tanımlanmaktadır: “Bir yenilik, işletme içi uygulamalarda, iş yeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir ürün (mal veya hizmet), veya süreç, yeni bir pazarlama yöntemi ya da yeni bir organizasyonel yöntemin gerçekleştirilmesidir.” (Oslo Kılavuzu 2005: 50). Yenilik hem tamamen yeni bilginin oluşturulması hem de bununla beraber var olan bilginin yayılımını da içerebilir (Rogers 1995: 11; Oslo Kılavuzu 2005: 39).

Yapılan çalışmalar bağlamında yenilikçiliğin farklı tanımlamaları yapılmıştır. Midgley ve Dowling, yaptıkları alan yazın çalışmalarına

dayalı olarak yenilikçiliği “bir bireyin yeni fikirlere açık olma ve yenilikçi kararları başkalarından bağımsız olarak alma derecesi” olarak tanımlamaktadırlar (Midgley, Dowling 1978: 236). Başka bir tanımlamada ise yeni olan bir şeye karşı (bir kişilik yapısı olarak) eğilim göstermek ya da belirli bir alanda gerçekleşen yeniliklere karşı tepki göstermek olarak ifade edilmiştir (Braak 2001: 142).

Yenilikçilik kavramının tanımlanmasında fikir birliği olmamakla birlikte, yenilikçilik, deneyime açıklık, yaratıcılık, fikir liderliği ve risk alma gibi kavramların anlamlarını da ihtiva eden kapsamlı bir kavram olarak değerlendirilmektedir. İçerdiği bu anlamlar sebebiyle toplum içindeki bireylerin yenilikçilik durumları sahip oldukları özellikler bakımından birbirlerinden farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır (Kılıçer ve Odabaşı 2010: 151). Yenilikçilik, bir sosyal sistem içerisindeki bireylerin veya kurumların herhangi bir yeniliği benimseme derecesi olarak tanımlanmaktadır (Rogers 1995: 12). Ceylan (2014) yenilikçiliği, farklı mal ve hizmet üretmeyi, olaylara farklı bakmayı ifade eden bir kavram olduğunu belirtmektedir.

İslam’da yenilik ve yenilikçilik kavramı, tecdid, ihya, islah kavramlarıyla açıklanır. İslamiyet, kaynağı değişmeyecek ve değiştirilmeyecek olan vahiy, muhatabı da ruhunda yenilik ve değişimi barındıran insan olan bir dindir. İslam dininin amacı insanı ruh ve beden bütünlüğü içerisinde istenilen olgunluk düzeyine ulaşmasını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda verilen eğitim ve öğretimle insan, dinin emir ve yasakları doğrultusunda hareket eden, kendini geliştiren ve sürekli yenileyen bir birey olma özelliğini kazanmış olacaktır (Hizmetli 1997: 95).

Tecdit (Yenilik), inanç, ibadet ve ahlak gibi dinin temel alanlarında değil, yine dinden hareketle bu alanların yaşanması, hayata geçirilmesi ve aktarılması hususunda ortaya konulan düşünce ve uygulama şekillerinde söz konusudur. Kur’an’da, “*İnananların gönüllerinin Allah’ı anması ve O’ndan inen gerçeğe içten bağlanmaları zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine kitap verilenler gibi olmasınlar; onların üzerinden uzun zaman geçince kalpleri katılaştı. Çoğu yoldan çıkmış kimselerdir.*” (Hadîd 57/16) ayetinde inancın sürekli yenilenmesinin lüzumuna dikkat çekilmektedir. Yine Yahudi ve Hıristiyan din adamlarının kendi dogmatik düşüncelerini, özellikle din ve bilime karşı bir baskı aracı olarak kullanmaları eleştirilmektedir (Bulut 2014: 64).

İşte Kur’an-ı Kerim akla ve düşünmeye büyük önem verdiği gibi, taklit ve dogmatizmi de şiddetle eleştirmiştir. Bunun yanında peygamberler de, atalarının dinine ve geleneklerine körü körüne bağlanan ve taklit etmekte direnen insanlarla mücadele etmişlerdir. Kur’an’da bu türden çok sayıda

örnek verilmektedir: “...İnsanlardan öyleleri vardır ki; hiçbir ilme dayanmadan, bir yol gösterici ve aydınlatıcı bir kitaba dayanmaksızın Allah hakkında mücadele edip durur. Onlara; “Allah’ın indirdiğine uyun” denildiğinde, şu cevabı verirler: “Hayır biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız...” (Lokman 31/20,21). “Onlara, “Allah’ın indirdiğine uyun” denildiği vakit; “Hayır biz atalarımızı üzerinde bulduğumuza (geleneğe) uyarız” derler. Ya atalarının akli bir şeye yetmez, doğru yolu bulamamış idiysele?” (Bakara 2/170) (Bulut 2014: 64).

3. Bireysel Yenilikçilik

Yenilikçiliğin merkezinde bireyler vardır (Tabak ve diğerleri 2010:159). Çünkü bireylerin yenilikler karşısında pasif izleyenler olmaktan öte, değişimin üretiminde aktif rol üstlendikleri düşünülmekte ve buna bağlı olarak toplumsal yenilenmenin tamamen bireylere bağlı olduğu kabul edilmektedir (Gardner 1990: 12).

Toplum içinde ortaya çıkan yeniliklerin yaygınlaşması, öncelikle bireylerin bu yenilikleri kabul edip, benimsemeleriyle mümkün olur. Bu bağlamda yeniliklerin yayılması, yeni şeylerin sosyal yapı içerisindeki bireyler tarafından kabul edilip edilmemesi sonucunda ortaya çıkan bir süreç olarak kabul edilmektedir. Doğal seyri içerisinde ortaya çıkan bir yenilik toplumda başlangıçta az sayıda insan tarafından kabul edilse de, zamanla diğer insanlar tarafından da kabul edildiği görülmektedir. Yenilikleri kabul etme ve benimseme süreci kişiden kişiye değişebilir. Bu, kişilerin “Bireysel Yenilikçilik” özelliklerini ortaya koyan bir durumdur. Tüm bunlarla birlikte yenilikçilik, bireyin toplum içinde ortaya koyduğu duygu, düşünce, tutum ve davranışlarla yakından ilişkilidir. Bu bağlamda yenilikçilik; sosyo-kültürel anlamda yeni metot, yaklaşım ve uygulamaların kabul edilip benimsenmesi ve hayata geçirilmesi anlamında kullanılsa da gerçekte anlamda yenilik, toplumu meydana getiren bireylerin sosyal hayatta sergilemiş oldukları bütün davranışları ile yakından ilişkilidir. İşte bilgi ile ilişkilendirilen yenilik; bilginin duygu, düşünce ve davranış ile ürün, hizmet ve sistemlere dönüşmesi süreci olarak ifade edilmektedir (Gardner 1990: 13-14).

Günümüz modern çağında hemen hemen her alanda artan bilgi üretimi hızla değişen toplumda birçok alanda yenilik ve değişim yaşanmasına sebep olmaktadır. Yapılan çalışmalarda 21. yüzyıla ait yeterliliklere ve kazanımlara sahip olan bireylerin; ihtiyaç duydukları bilgiye her türlü şartlar altında ulaşabilen, bilgiyi etkin bir şekilde kullanabilen, problemlere çözüm üretebilen, aktif iletişim kurabilen ve yeniliklere açık bireyler olduğu ifade edilmektedir (Korucu, Olpak 2015: 115).

Bununla birlikte bazı kimseler kendilerini yenileyebilmelerine karşılık bazılarının ise kendilerini yenileyememelerinin farklı sebepleri olabilir. Kendini yenileyebilen kişi için sahip olduğu yetenekleri geliştirme ve kendini arama hiç bitmeyen bir faaliyettir. İnsanlarının çoğunun hayatları boyunca tüm yeteneklerinin ancak bir bölümünü anlayabilmiş olmaları kabul edilmesi gerek bir gerçektir. Çoğumuzun, fırsat çıkmadığı için, geliştiremediğimiz gizli kalmış birçok yeteneği vardır. Yeteneklerin gelişmesi, bir bakıma, bireyin çevresiyle arasındaki bir diyalogdur. Kendisini yenileyebilen insan, kabiliyetlerinin tümünün ortaya çıkması işini şansa bırakmaz. Hayatın son anına kadar kabiliyetlerini sistematik bir şekilde veya en azından gayret göstererek ortaya çıkarmaya çalışır. Kendi kabiliyetleri ile hayatın gerekleri arasındaki sonu gelmeyen ve önceden tahmin edilemeyen diyaloga kendini hazırlamıştır. Burada sözü edilen kabiliyetler yalnızca becerilerle sınırlı olmayıp, kişinin merak etme, öğrenme, sevmeye ve ümit etme kapasitesinin tamamını içermektedir (Gardner 1990: 24-26).

Bireysel yenilikçilik, bireyin yeniliğe karşı istekli olması, yeniliği benimsemesi ve yeniliğe karşı olumlu bir bakış açısına sahip olup, onu kullanması ya da onlardan yararlanması olarak tanımlanmıştır (Kılıçer 2011: 23). Bazı araştırmacılar bireysel yenilikçiliği genel yenilikçilik ve ilgi alanıyla ilgili yenilikçilik olarak iki grupta ele almışlardır. Burada birey genel olarak ya da kendi ilgi alanında yenilikçi olabilir. Bir bireyin tutumu ve kişiliği genel ya da açık işleyen yenilikçilik olarak adlandırılır. Bu yenilikçilik doğuştan gelen yenilikçilik gibi herhangi bir belirli alana yönelik olmayıp, daha ziyade yeni fikirlere açık olmaya yönelik genel bir eğilimdir. Genel yenilikçiliği yüksek olan bireyler yeni bir fikrin ihtiyacı karşılamak için nasıl kullanılabileceğini kolaylıkla anlayabilirler ve yeniliğe karşı olumlu tutum sergilerler. İlgi alanına özgü yenilikçilik ise bir bireyin özel bir ilgi alanıyla ilgili öğrenme ve yeniliği benimseme eğilimini yansıtmaktadır (Handa, Gupta 2009: 25-26).

Diğer taraftan yenilikçiliğin bazı araştırmacılar da yenilikçiliğin her birey için sabit değişmez olduğu, her bireye doğuştan belli bir yenilikçiliğin verilmiş olduğu ve bu kişilik özelliğinin bireyin hayatı boyunca değişmeyeceği görüşüne katılmamaktadırlar. Aksine yenilikçiliğin alınan eğitim, mesleki statü ve şehirleşme gibi bazı etkenlerle ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir (Hirschman 1980: 283-284). Bununla birlikte bireysel yenilikçilik kavramının farklı boyutlarda ve daha detaylı ele alan teoriler de vardır. Özellikle kavramın temelinde *yeniliklerin yayılımı teorisi* ve *yenilikleri benimseme teorisi*' ve bunların unsurları yer almaktadır (Bitkin 2012: 12-33).

4. Yeniliğe Direnç

Değişim bir taraftan problemlere çözüm üretirken diğer taraftan da yeni problemlerin ortaya çıkmasına sebep olabilir. Bundan dolayı bazı bireyler değişime ve yeniliğe karşı direnç gösterebilirler.

Bu bağlamda insan, hayatın her safhasında bazen kendini olumlu veya olumsuz yönde değiştirme ve yenileme çabası içinde görünürken, bazen de, her türlü yenilik ve değişim baskısına rağmen, özgün vasıflarını, kimliğini ve ahlaki değerlerini muhafaza etmek için kıyasıya mücadele eder; yeniliğe ve değişime karşı çıkar, değişmemek için gayret eder. Değişen hayat şartları, gelişen olaylar ve karşılaşılan çeşitli durumlar da insanı değiştirmeye sevk eder. Aile ocağı, okul, eğitim ve kültür kurumları, mabetler, kültür merkezleri ve çevre gibi mekânlar insanı değiştirmek, yetiştirmek ve yeni bir yapıya kavuşturmak amacıyla faaliyette bulunurlar. Taklitçilik, gelenekçilik, benzeme ve özgün olma istekleri, kimlik ve kişilik arayışları, ceza, baskı, işkence ve zulüm, muhalefet ve benzeri haller de insanı değişime veya istikrar üzerine olma yönlerinde etkileyen faktörlerdir (Hizmetli 1997: 88).

Taklit ve alışkanlıklar yeniliğe direnç göstermenin altında yatan sebeplerden bazılarıdır. Bu durum insanın kolaycılığa eğilimli oluşu ve fikir üretmedeki tembelliğinden kaynaklanmaktadır. Genellikle insanlar alışkın olduğu yaşam tarzını sürdürme ve yeniliklere karşı temkinli olma eğilimindedirler. Ortaya konan çalışmalar şunu göstermektedir ki, yapılan büyük çaplı kurumsal değişim çabalarının yarısından fazlası başarısızlıkla neticelenmiştir (Polat 2013: 376-377). Davranışlarımızın birçoğu önceden edindiğimiz alışkanlıklara bağlıdır. Bu sebeple alışlagelmiş işleri yapmak daha kolay olduğundan insana psikolojik bir rahatlık ve güven duygusu vermektedir. Bununla birlikte alışkanlıkların değiştirilmesi çalışan bireyleri rahatsız ederek tüm dengelerini altüst edebilir; işte bu yüzden insanlar değişime karşı direnç gösterebilirler (Aslan 2001: 183).

Çoğu bireyler açıktan ya da gizli, değişime engel olma eğilimi taşırlar. Bu eğilim, insanı alışkanlıklarının kölesi haline getirmiştir. Değişim karşısında gösterilecek tepkinin türü; değişikliğin niteliğine, biçimine ve değişimden etkilenen bireylerin kişisel özelliklerine göre farklılık göstermektedir (Sabuncuoğlu ve Tüz 1998: 217). İlköğretim öğretmenleri üzerinde yapılan bir çalışmada, değişim yüzünden zarar görme korkusu, değişim sürecinde yeni görev ve sorumluluk almada isteksiz davranmalarına; değişim süreci hakkındaki bilgi eksikliği ise, öğretmenlerin yeniliklere karşı direnç göstermelerine neden olduğu tespit edilmiştir (Gürses ve diğerleri 2011: 1546).

Bu bağlamda yeniliklere karşı direnç gösterme dini konularda çok daha etkin bir şekilde kendini göstermektedir. Çünkü birey için yeni fikir yeni bir durum demektir ve her yeni bir durum, yeni bazı riskler içerir. İnsan ise aksine alıştığı hayat tarzını sürdürmeyi sever, risk almak istemez. Her ne kadar insan yeniliklere karşı direnç gösterme eğiliminde olsa da hayatın dinamik yapısı karşısında, hayatını devam ettirebilmek için, içinde var olan durumu yenileme, geliştirme ve değiştirme yeteneğini canlı tutmak mecburiyetindedir. Zira insan, bireysel ve sosyal hayatta seçimlerini bilinçli bir şekilde yapmak durumundadır. Kur'an: *"Bilmediğin bir şeyin ardına düşme, çünkü kulak, göz ve akıl bunların hepsi yaptıklarından sorumlu tutulacaklardır"* (İsrâ 17/36) ve *"Rabbimiz, biz önderlerimize, büyüklerimize uyduk, onlar bizi saptırdılar. Onlara iki kat azap ver, büyük bir lanet ver"* (Ahzâb 33/67-68) şeklindeki ifadeleriyle insana bilinçli olmayı öğüt vermekte, hata yaptıktan sonra, sorumluluğu bir başkasının üzerine atmanın bir mazeret olmayacağını ifade etmektedir (Bulut 2014: 66).

Değerleri ve ihtiyaçları sürekli değişen insanlık için değişime direnerek değil; değişimi doğru anlayıp yöneterek kaliteli ve verimli din hizmeti üretmek mümkündür. Nitekim bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler tarihte görülmedik bir hızla hayatımızı dönüştürmekte ve geleceğimizi şekillendirmektedir. Globalleşme, modernleşme, teknoloji, yenilik (inovasyon) gibi kavramlar sadece dilimize girmekle kalmamış hayatın değer ve inanç sistemleri boyutunu da olumlu ya da olumsuz şekillerde etkilemeyi başarmıştır. Hemen her alanda toplumun tercihleri çeşitlenmiş, beklentileri artmıştır. Modern dünyanın toplumun ihtiyaç ve beklentilerine yönelik sunduğu ürün, düşünce ve değerlerle ilgili yenilikçi yapılar toplumun dini yaşayışını da derinden etkiler hale gelmiştir. Bir taraftan mevcut dini bilgi, uygulama ve metotların bir kısmı, zaman içerisinde yetersiz/geçersiz hale gelirken; diğer taraftan bilinmeyen/cevap bekleyen pek çok yeni durum ortaya çıkmaktadır. Bu denli bir gelişim, kişileri ve kurumları mevcut dinamizme ayak uydurmaya mecbur bırakmaktadır (Söylev 2016:123-124).

5. Din (İslâmiyet) ve Yenilikçilik

Bütün dinler, bir takım mukaddes unsurlar ve yüksek fikirler ihtiva eder. Fakat bu, hiçbir dinin sadece birtakım tasavvur ve fikirlerden ibaret olduğu anlamına gelmez. Dinler, hiçbir zaman bir görüş, bir tefekkür meselesi, bir idrak konusundan ibaret kalmamış, aksine duygu, düşünce, tutum ve davranış, iradi bir hareket ve sistemli bir aksiyon olarak kendisini ortaya koymuştur (Freyer 1964: 35). Çünkü din, kapsayıcı

özelliği ile insan hayatının tüm alanlarını etkileyen önemli bir olgu ve anlamlar bütünüdür (Şahin 2005: 187).

Bilindiği gibi, tecdid, islah, ihya, terakki ve benzeri kavramlarla anlatılmaya çalışılan dinî-sosyal durum, Müslümanların başlangıcından bu yana bütün tarih boyunca karşılaştıkları en önemli problemlerden biri olmuştur. Hemen hemen aynı şeyi ifade eden bu kavramlar, kültürümüzün içinde, hatta odağında her zaman yer almıştır. İslam kültürüne özgün birçok yönü olmakla birlikte, tecdid probleminin, aynı zamanda evrensel bir insanlık sorunu olduğu da görülmektedir. Bütün toplumların kendilerini, ortaya çıkan yeni durumlara nasıl uyarlayacakları ve kendilerine nasıl yeni hedefler belirleyeceklerine ilişkin sorunlar hep olagelmıştır (Yılmaz 2002: 5).

İslam'da din ve yenilikçilik konusunu açıklarken; hem İslam'ın bireyin davranışlarına yönelik ortaya koyduğu kurallar ve tavsiyeler açısından, hem bireyin inanç, ibadet ve ahlaki hayatıyla ilgi düzeyi açısından hem de şekilsel, öz ve amaç açısından ele alarak değerlendirmek gerekir. Dinî anlayışlar ile toplumların hayat tarzları arasında bir etkileşim kaçınılmazdır. İnsan hayatının her alanı birbirleriyle ilişkilidir. Dini veya sosyal alanda ortaya çıkan yeni bir gelişme, kendisini diğer alanlarda (örneğin, sanat ve mimaride) gösterebilir. Yine benzer bir şekilde dinî alanda ortaya çıkan yeni bir gelişme ekonomik alanda etkisini gösterebilmektedir (Bardakoğlu 2004). Ayrıca İslamiyet yenilikçilikle de ilgisi olan çalışmayı ve ilerlemeyi esas almıştır. Zira insan Allah'tan, ilmini arttırmasını talep eder. Allah Teâlâ Müslümanlardan "*Rabbim ilmimi arttır.*" (Taha 20/114). Diye dua etmelerini istemektedir. İlim mü'minin yitik malıdır, onu bulmaya çalışacak, ancak yaptığı buluşları ve yenilikleri insanlara hizmet için ve insanların ahlakını bozmayacak şekilde kullanacaktır (Peker 1997: 32).

İslam dini, geçmiş semavî dinlere nispetle yeni bir dindir. İslam dini ulûhiyetten ahiret âlemine varıncaya kadar pek çok konuda insanların içine düştükleri hurafelerden kurtulmalarını sağlayacak doğru inançları getirmiştir. Bu yönüyle inanç alanında Ortaçağ'ın karanlıklarını aydınlatan yenilikçi bir din olduğu gibi hukuk ve ahlak alanlarında da yenilikçi unsurları beraberinde getiren bir dindir. Kıyamete kadar insanları hidayete sevk edecek son din oluşunun yanı sıra evrensel bir din oluşu da bunu gerekli kılmış ve büyük inkılabını bu sayede gerçekleştirmiştir (Yavuz 1996: 81). Bu bağlamda İslamî uyanış ve yenilikçilik, asıl anlamı itibariyle devamlı bir surette değişmekte olan insani durumlar karşısında İslam'ın yeniden daha canlı ve daha uygulanabilir bir şekilde ortaya çıkması ve kendini göstermesi olarak tanımlanmıştır. Bundan dolayı İslam'ın yeniden tezahür etmesine önayak

olan şahsiyetlere "*müceddid*" (yani "yenileyici"); müceddidlerin bu meyanda yaptıklarına ise, "ictihad" denilmektedir (Açıkgenç 1990: 222).

Konuya Kur'an'ın ışığında bakıldığında; tecdidin ilahi iradeye boyun eğme şeklinde gerçekleşen ahlaki bir başarı olduğu görülür. Kur'an, Yüce Varlığın her an yeni tecellilerle bir oluş halinde bulunduğunu ifade etmektedir. (Rahman 55/29). Yine Kur'an'da; "*İnananların gönüllerinin titreyerek Allah'ı anması ve O'ndan gelen gerçeğe içten bağlanması zamanı hala gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine kitap verilenler gibi olmasınlar. Onların üzerinden uzun zaman geçti de kalpleri katılaştı. Çoğu zaten fâsık olmuş durumdadır.*" Denilmektedir (Hadid 57/16). Elmalılı Hamdi Yazır, bu ayetten şu noktaların çıkarılabileceğini ifade eder: "İnsan hadiselerin yenilikleri içinde sürüp giden bir hayatı müşahede etmek ister. Oysa mürûr-u zaman, mü'minin kalbinde derin yaralar açar. Bunun sebebi de teceddüdün yokluğudur. Eğer bir dinî hayat, kendini yenileyemez, içine yeni tecrübeler katarak zenginleşemez ve yeni ifade yolları bulamaz ise, insanlar ona olan ilgilerini yavaş yavaş kaybedebilir, hatta ona bütünüyle yabancılaşabilir." (Yazır 1979:4745-4746). Bu anlamda belirtilen anlayış ve metot çerçevesinde, tevhid akidesine ters düşmeyen ve insan fitratına aykırı gelmeyen her türlü değişim faaliyeti olumludur; dinde ıslah, ihya ve tecdid hareketleri bunlardandır. Bunların dışında kalan dinde değişim ve yenilik hareketleri ise, dinde bozulma, öze yabancılaşma, asıldan uzaklaşma ve dışlanmadır (Hizmetli 1997: 90).

Baştan sona incelendiğinde Kur'an'ın başlıca hedefinin, tarihinin akışına müdahil olmak, korunması gerekenleri muhafaza altına almak, fonksiyonlarını yitirmiş olan bazı hüküm ve uygulamaları değiştirmek ve sonuç itibarıyla insanı, süreklilik arz eden bir inanç ve ahlak çizgisinde, yani fitrat çerçevesi içinde tutmak olduğu görülür. Bu sürekliliği sağlayacak olan da, insanların zihninde dinamik insan ve toplum anlayışını sürekli canlı tutmaktır. Hz. Peygamber (sav) den Ebu Hureyre (ra) kanalıyla, "*Allah her yüzyılın başında dini yenileyecek kişileri ümmete gönderir*" şeklinde bir hadis rivayet edilmiştir. (Ebu Davud 4, 156). Bu hadis, tarih boyunca Müslümanların tecdid anlayışlarını diri ve dinamik tutan unsurlardan biri olmuştur. Müslümanların bilim, kültür, düşünce, sanat, şehircilik ve hayatın diğer alanlarında kaydettikleri üstün başarılar, bu hadiste ifadesini bulan tecdid fikrinin bir sonucu meydana gelmiştir (Yılmaz 2002: 6).

İslam'da yenilik ve yenilikçilik kavramıyla ilgili olan durumlardan biri de "Bid'at" kavramıdır. Bid'at, geniş ve dar kapsamlı olmak üzere iki şekilde tanımlanmıştır. Geniş kapsamlı tanımlamaya göre bid'at, Hz. Peygamber (sav)'den sonra ortaya çıkan her şeydir. Bid'atın sözlük

anlamından hareket ederek yapılan bu tanıma göre, din ile ilgili amel ve davranışlardan başka günlük hayata dair sonradan ortaya çıkan yeni fikirler, uygulama ve durumların tamamı bid'at olarak değerlendirilmiştir. Daha sonraları ise Hz. Peygamber (sav)'in bid'atı reddeden hadisleri ile bu dönemde ortaya çıkan ve zorunlu olarak günlük hayata giren yenilikleri bağdaştırmanın tek yolu olarak; bid'at kavramı, yapılmasında herhangi bir sakınca bulunmayan *iyi bid'at* ve yapılması yasak olan *kötü bid'at* şeklinde ayrıma tabi tutulmuştur. Dar kapsamlı tanımlamaya göre ise, dini olmayan ve dini özellik taşımayan şeyler bid'at olarak kabul edilmez. Bundan dolayı, örf, âdet ve geleneklere bağlı davranış ve uygulamalar bid'at kavramının kapsamı dışında değerlendirilmektedir (Yaran 1992: 129-130).

Bu bağlamda, bid'at hususu iyi değerlendirilmeli, ortaya çıkan her yenilik hakkında kesin ve nihai hüküm verilmemeli, karşımıza çıkan yeniliklere dar bir bakış açısıyla bakarak onları tek bir kalıba sokmamalı, değişik açılardan değerlendirmeğe tabi tutulmalıdır. Çünkü "yenilik" olarak ifade edilen şeyler "salt fenomen" dirler. Bunlar, zamana, mekâna, duruma, niyete, nasıl ortaya çıktıklarına, ne için kullanıldıklarına ve ne amaca hizmet ettiklerine göre farklılık arz ederler. Çünkü hiçbir şey bütünüyle "mutlak iyi" veya "mutlak kötü" değildir. Bir şey bazı açılardan faydalı olduğu gibi, bazı açılardan da zararlı olabilir veya bunun tersi de geçerli olabilir (Yazıcı 2003: 188-190).

Ayrıca, yenilik ve değişim kavramlarından ne anlaşıldığı, nelerin değiştirilip nelerin özgün yapısı ile yaşatıldığı, din'in değişmeye ve yeniliğe açık alanları ile değişmez ve yenilenemez ilkelerinin neler olduğu' gibi hususların iyi belirlenmesi gerekmektedir. İnsan merkezli olan değişim ve yenilik alanlarının İslam'ı ve Müslümanları ne ölçüde etkilediğini; bozulma, özgün anlayıştan uzaklaşma ve "*nünzel din* "e yabancılaşma süreçlerinin yaşanılmasına nasıl tesir ettiğinin bilinmesi lazım gelecektir (Hizmetli 1997: 99).

Sonuç itibarıyla dinin ilke ve amacına aykırı olmayan, onun emir ve yasakları sınırına girmeyen yenilikler karşısında olumsuz tavır takınmak, bunları inanç meselesi durumuna getirmek de, *bid'at* ve *yeni* kavramlarını doğru anlayamamaktan kaynaklanmakta ve o konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaktan ileri gelmektedir. Zira dinin ruhuna aykırı olmayan, zorlaştırmayan, Müslümanların yolunu daraltmayan ve onların ahiretlerine de zarar vermeyen şeylerin uygulanmasında bir sakınca yoktur. Çünkü insanlık ilerlemekte, toplum gelişen şartlara göre yeni şeyler uygulamak zorunda kalmaktadır. Dinin asıl amacı; insanların ilerlemesine, yeniliklerden yararlanmasına engel olmak ve toplumsal

yaşantıyı dondurmamak değil, tam tersine ileriye yönelmektir (Gürler 2003: 78).

6. Araştırmanın Amacı ve Sınırlılıkları

Bireyin yaşadığı toplum içerisinde meydana gelen durumları, algılama, değerlendirme ve kabul edip davranışa dönüştürme sürecinde dinin ne derecede etkili olduğunu tespit etmek, din psikolojisinin konuları içerisinde yer almaktadır. Bu bağlamda bilgi ve teknolojinin hızla üretildiği ve muazzam boyutlara ulaştığı çağımızda yüksek din öğretimi alan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin almış oldukları dini bilgiyi (öğretim) öncelikle özümseyip kendisini geliştirmesi ve hızla gelişmekte olan çağın anlayışına uygun bir tarzda diğer insanlara sunmanın (tebliğ) yollarını bulması önemlidir. Bu durum onun bireysel olarak yenilikçilik düzeyiyle yakından ilişkilidir. Farklı meslek ve öğrenci gruplarına yönelik yapılan çalışmalar olmakla birlikte, İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerine böyle bir çalışmanın olmadığı da göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmanın din psikolojisi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmamızın amacı; AİBÜ İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin bireysel yenilikçilik düzeylerini belirlemek ve çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

Bu araştırma, örneklem grubuyla, veri toplama aracı açısından anket tekniği ile ve veri toplama süresi açısından 2016-2017 öğretim yılı bahar dönemi ile sınırlıdır.

7. Araştırmanın Problemi

AİBÜ İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin bireysel yenilikçilik özelliği hangi düzeydedir?

Alt Problemler

1. Kadın erkek öğrenciler arasında bireysel yenilikçilik özellikleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Sınıflarına göre öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?"
3. Kitap okuma sıklıklarına göre öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. İnterneti kullanma amaçlarına göre öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Sosyal ilişki algılarına göre öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

8. Yöntem

8.1. Araştırma Modeli:

Araştırmada nicel tarama modeli içinde yer alan betimsel ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu sayede araştırmaya konu olan durum olduğu gibi betimlenmiş ve farklı değişkenler açısından ilişkinin varlığı sınanmıştır. Veri toplamak amacıyla ise anket tekniğinden yararlanılmıştır.

8.2. Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evrenini 2016-2017 öğretim yılında AİBÜ İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören birinci öğretimde 356, ikinci öğretimde 234, toplamı 590 olan 1., 2., 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem ise, araştırmanın evrenini temsil kabiliyetine sahip olan ve rastlantısal olarak seçilen 240 kişiden oluşmaktadır.

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Demografik Bilgileri

Araştırmaya katılan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin kişisel özelliklerine ilişkin veriler toplanmış ve Tablo-1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Demografik Özellikleri

Değişken Gruplar		Sayı	%
Cinsiyet	Bayan	146	60,8
	Erkek	94	39,2
Sınıf	1. Sınıf	81	33,8
	2. Sınıf	61	25,4
	3. Sınıf	53	22,1
	4. sınıf	45	18,8
Kitap Okuma	Hiç okumam	39	16,3
	1 veya 2	146	60,8
	3 veya 4	55	22,9
İnternet Kullanım Amacı	Araştırma	33	13,8
	İletişim	108	45
	Oyun-Eğlence	56	23,3
	Bilgi Edinme	43	17,9
Sosyal İlişki Düzeyi	Orta	56	23,3
	İyi	125	52,1
	Çok İyi	59	24,6
	Toplam	240	100

Tablo-1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin, demografik özellikleri incelendiğinde, öğrencilerin: %60,8’i bayan, %39,2’si erkek olduğu; %33,8’i 1. sınıf, %25,4’ü 2. sınıf, %22,1’i 3. sınıf, %18,8’i 4.

sınıf olduğu; %16,3'ünün hiç kitap okumadığı, %60,8'inin 1 veya 2 kitap, %22,9'nunda ayda 3 veya 4 kitap okudukları; %13,8'inin interneti araştırma, %45'inin iletişim, %23,3'ünün oyun ve eğlence, %17,9'unun ise bilgi edinme amaçlı kullandıkları ve son olarak, %23,3'ünün orta düzeyde, %52,1'inin iyi düzeyde, %24,6'sının da çok iyi sosyal ilişki düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir.

8.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin bireysel yenilikçilik düzeylerini belirlemek amacıyla, 1977 yılında H. Thomas Hurt, Katherine Joseph ve Chester D. Cook işbirliği ile geliştirilen ve Kılıçer ve Odabaşı (2010) tarafından da Türkçe'ye aktarılan "**Bireysel Yenilikçilik Ölçeği**" (BYÖ) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Yapılan uyarlama çalışmasında iç tutarlılık sayısı 0.82 olarak, test-tekrar test güvenilirliği ise 0.87 olarak bulunmuştur. Söz konusu ölçeğin son versiyonunda ifadeler 5'li likert maddesi şeklinde puanlanmış olup, ölçekte 12'si pozitif, 8'i negatif maddeden oluşan toplam 20 madde yer almıştır. Beşli likert tipinde derecelendirme ifadeleri ve karşılık gelen puanlar şöyledir: Kesinlikle Katılmıyorum için 1, Katılmıyorum için 2, Ortadayım için 3, Katılıyorum için 4, ve "Kesinlikle Katılıyorum için 5 puandır. Ölçeğin, "Değişime Direnç" (8 m.), "Deneyime Açıklık" (5 m.), "Fikir Önderliği" (5 m.) ve "Risk Alma" (2 m.) olmak üzere 4 alt boyutu bulunmaktadır. 12'si pozitif (1, 2, 3, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 19), 8'i negatif (4, 6, 7, 10, 13, 15, 17, 20) olmak üzere toplam 20 maddeden oluşan ölçek yardımı ile katılımcıların yenilikçilik puanları hesaplanmaktadır. Ölçek yardımıyla yenilikçilik puanı, pozitif maddelerden alınan toplam puandan, negatif maddelerden alınan toplam puanın çıkarılmasıyla elde edilen puana 42 puan eklemesiyle elde edilmektedir. Bu formüle göre en düşük 14, en yüksek ise 94 puan alınabilmektedir. Formül üzerinden hesaplanan puanlara göre bireyler; **Yenilikçi, Öncü, Sorgulayıcı, Kuşkucu** ve **Gelenekçi** olarak **kategorize** edilebilmektedir. Buna göre bireyler aldıkları puanları 80'nin üzerinde ise "Yenilikçi", 69-80 puan arasında ise "öncü", 57-68 puan arasında ise "Sorgulayıcı", 46-56 puan arasında ise "Kuşkucu" ve 46 puanın altında ise "Gelenekçi" olarak yorumlanmaktadır. Ayrıca genel olarak katılımcıların yenilikçilik **düzeyleri** de *Yüksek, Orta* ve *Düşük* olarak belirlenebilmektedir. Buna göre, 68 puan ve üstü alan katılımcılar "Yüksek Düzeyde Yenilikçi", 64-68 puan arasındakiler "Orta Düzeyde Yenilikçi" ve 64 puanın altında kalanlar "Düşük Düzeyde Yenilikçi" olarak değerlendirilmektedir (Kılıçer, Odabaşı 2010: 153).

Bireysel Yenilikçilik Ölçeğinin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Tablo 2: Faktörler ve Ölçeğin Bütününe Ait Alfa Güvenirlik Katsayıları

	1. Faktör Direnç	2. Faktör Deneyime Açıklık	3. Faktör Önderlik	4. Faktör Risk Alma	Ölçeğin Geneli
Madde Sayısı	8	5	5	2	20
Crombach α	0,866	0,790	0,838	0,735	0,914

Tablo-2'ye göre Crombach Alpha iç tutarlık katsayıları 1. Faktör için: 0.866, 2. faktör için: 0.790, 3. faktör için: .838, 4. faktör için: 0.735 ve ölçeğin geneli için: 0.914 değerini göstermektedir. Bu veriler bize, ölçekte yer alan her bir faktörün ve genelinin kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada kullandığımız diğer veri toplama aracı ise araştırma kapsamında belirlenen değişkenlerle ilgili verileri toplamak üzere, tarafımızdan hazırlanan “*Kişisel Bilgi Formu*” dur. Bu form öğrencilerin cinsiyet, sınıf, kitap okuma, internet kullanım amacı ve sosyal ilişki düzeyini öğrenmek için yapılandırılmış sorulardan oluşmaktadır. Bununla birlikte daha önce üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeylerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalardan da hareketle, yüksek din öğretimi alan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin dindarlık düzeylerinin yüksek çıkacağı kabul edilerek, bu çalışmamızda ayrıca dindarlık düzeylerini belirlemeye yönelik herhangi bir ölçek kullanılmamıştır.

8.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen veriler İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin bireysel yenilikçilik düzeylerinin belirlenmesinde yüzde frekans, standart sapma ve aritmetik ortalamalardan, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin görüşlerinin demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemede t-testi, tek yönlü varyans analizinden ve ikiden fazla alt kategoriye sahip bağımsız değişkenlerde ortaya çıkan farkın kaynağını belirlemede ise TUKEY çoklu karşılaştırma testlerinden yararlanılmıştır. Verilerin istatistik çözümlenmeleri SPSS 20.0 paket programı yardımıyla bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir.

9. Bulgular ve Yorum

Bu başlık altında, çalışmada toplanan verilerin çözümlenmesinden elde edilen bulgulara ve bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçiliklerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında araştırmamızın temel problemi olan “*AİBÜ İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin bireysel yenilikçilik özellikleri hangi düzeydedir?*” ile “*AİBÜ İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin bireysel yenilikçilik özellikleri çeşitli değişkenler açısından anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?*” sorularına ve bu sorular çerçevesinde oluşturulan alt problemlerin cevabı yer almaktadır.

9.1. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeyleri

Tablo 3: Öğrencilerin Bireysel Yenilikçilik Düzeyleri

Yenilikçilik Düzeyleri	Sayı	Yüzde %
1. Düşük Düzeyde Yenilikçi	72	30
2. Orta Düzeyde Yenilikçi	26	10,8
3. Yüksek Düzeyde Yenilikçi	142	59,2
Toplam	240	100

Tablo-3’e göre İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin büyük oranda yüksek düzeyde %59,2 (142) yenilikçi olduğu, %10’nun orta düzeyde, %30’unun da düşük düzeyde yenilikçi olduğu görülmektedir.

Çalışmamızı destekler nitelikte sonuçların elde edildiği din görevlilerinin yenilikçilik düzeylerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmada da din görevlilerinin 150’sinin (%52,3) “Yüksek Düzeyde Yenilikçi”, 125’inin (%43,6) “Orta Düzeyde Yenilikçi”, 12’sinin (%4,2) “Düşük Düzeyde Yenilikçi” oldukları tespit edilmiştir (Söylev 2016: 131). Bununla birlikte yenilikçilikle ilişkili olarak değerlendirilebilecek olan mesleki gelişim noktasında din görevlilerinin istenilen yeterliliğe sahip olmadığını gösteren çalışmalara rastlanmaktadır (Öz 2017: 447).

İlahiyat fakültesi öğrencilerinin bireysel yenilikçiliklerinin yüksek düzeyde çıkması genel prensip olarak İslam dininin yenilikçiliği ve ilerlemeyi esas almasıyla açıklanabilir. Zira İslamiyet, inanç alanında Ortaçağ’ın karanlıklarını aydınlatan yenilikçi bir din olduğu gibi hukuk ve ahlak alanlarında da yenilikçi unsurları beraberinde getiren bir dindir (Yavuz 1996: 81). Çünkü Allah Teâlâ Müslümanlardan “*Rabbim ilmimi arttır.*” (Taha 20/114). diye kendisine dua etmelerini istemektedir. Bu ayetle Müslümanın bilgisini arttırma çabası içinde olarak kendini yenilemesi ve geliştirmesi özendirilmiş, zihinsel olarak anlayışını açması için de rabbine dua etmesi istenmiştir.

9.2. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kategorik Bireysel Yenilikçilik Özellikleri

Tablo 4: Öğrencilerin Kategorize Edilmiş Bireysel Yenilikçilik Özellikleri

Kategorize Edilmiş Yenilikçilik	Sayı	Yüzde %
1. Gelenekçi	8	3,3
2. Kuşkucu	19	7,9
3. Sorgulayıcı	83	34,6
4. Öncü	93	38,8
5. Yenilikçi	37	15,4
Toplam	240	100

Tablo-4 incelendiğinde İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin çoğunluğunun Öncü (%38,8), Sorgulayıcı (%34,6) ve Yenilikçi (%15,4) kategorileri içinde, az bir oranda ise Kuşkucu (%7,9) ve Gelenekçiler (%3,3) kategorisi içinde yer aldığı görülmektedir. Yapılan benzer bir çalışmada, bireysel yenilikçilik kategorilerine göre, din görevlilerinin çoğunluğunun “Sorgulayıcılar” (%43,6) öncüler” (%37,6) ve “Yenilikçiler” (%14,6) kategorilerinde yer aldıkları belirlenmiştir (Söylev 2016: 132).

9.3. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Genel Bireysel Yenilikçilik Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Araştırmanın birinci alt problemi “Kadın erkek öğrenciler arasında bireysel yenilikçilik özellikleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin öğrencilerin bireysel yenilikçilik ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için bağımsız örneklem için t-testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo-5 'de verilmiştir.

Tablo 5: Cinsiyet Durumlarına Göre Öğrencilerin Bireysel Yenilikçilik Özellikleri

Cinsiyet Durumu	N	X	S	Sd	t	p
Bayan	146	68,2	11,374	238	-1,042	0,478
Erkek	94	69,8	11,406			

$P < 0.05$ düzeyinde manidar.

Tablo-5’de öğrencilerin cinsiyetlerine göre bireysel yenilikçilik düzeyleri puan ortalamaları yer almaktadır. Yapılan t testi analizine göre, bayan ve erkek öğrencilerin bireysel yenilikçilik puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı ($p = 0,478$) tespit edilmiştir. Bu durum, öğrencilerin cinsiyet durumlarının, bireysel yenilikçilik düzeyleri üzerindeki etkisinin

istatistiksel açıdan anlamlı olmadığını ortaya koymaktadır. Buradan hareketle öğrencilerin cinsiyet durumlarının, bireysel yenilikçilik düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ifade edilebilir.

Bu çalışmamızı destekler nitelikte daha önce yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. (Korucu ve Olpak 2015) yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin bireysel yenilikçilik özellikleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. Yine (Çuhadar, Bülbül ve Ilgaz 2013) yaptıkları araştırmaya göre öğretmen adaylarının bireysel yenilikçilik özellikleri ve alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını belirlemişlerdir. Branş öğretilmelerine yönelik yapılan çalışmada erkek ve kadın öğretmenlerin bireysel yenilikçilik puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak (10238.5; $p>0.05$) anlamlı bir fark belirlenmemiştir (Kılıç, Tuncel 2014: 32). Öğretmen adayları üzerine yapılan diğer bir araştırmada da bireysel yenilikçilik düzeyinin cinsiyete göre bir farklılaşma göstermediği ($t=1,569$, $p>0.05$) tespit edilmiştir (Bitkin 2012: 91). Ancak bu sonuçların aksine öğretmen adaylarının mesleki yenilikçiliklerini belirlemeye yönelik yapılan bir araştırmada cinsiyet ile yenilikçilik kategorileri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiş ve bayan öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından daha yenilikçi olduğunu belirlemişlerdir (Ayhan ve diğerleri 2014: 267).

9.4. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Genel Bireysel Yenilikçilik Puanlarının Sınıflara Göre Karşılaştırılması

Araştırmanın ikinci alt problemi “*Sınıflarına göre öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?*” şeklindedir. Tablo-6 da öğrencilerin sınıf seviyelerine göre bireysel yenilikçilik özelliklerinin farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan varyans analizi bulguları yer almaktadır.

Tablo 6: Sınıflara Göre Öğrencilerin Bireysel Yenilikçilik Özellikleri

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	452,831	3	150,944	1,166	0,323
Gruplar İçi	30549,065	236	129,445		
Toplam	31001,896	239			

$P<0.05$ düzeyinde manidar. 1. I. Sınıf; 2. II. Sınıf; 3. III. Sınıf; 4. IV. Sınıf

Tablo-6 incelendiğinde, bireysel yenilikçilik düzeylerinin öğrencilerin buldukları sınıflara göre ($F=1,166$, $p>0.05$) anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Bu durum araştırmanın sadece İlahiyat Fakültesi

öğrencilerine uygulanmış olması ve genel anlamda benzer eğitimi almış olmalarıyla açıklanabilir. Zira çalışmamızın aksine farklı üniversitelerde öğrenim gören öğretmen adayları üzerine yapılan bir çalışmada, bireysel yenilikçilik düzeylerinin sınıflara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı, sınıf düzeyi arttıkça yenilikçilik düzeyinin de arttığı tespit edilmiştir (Bitkin 2012: 93).

9.5. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Genel Bireysel Yenilikçilik Puanlarının Kitap Okuma Sıklıklarına Göre Karşılaştırılması

Araştırmanın üçüncü alt problemi “*Kitap okuma sıklıklarına göre öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?*” şeklindedir. Tablo-7 de öğrencilerin kitap okumalarına göre bireysel yenilikçilik özelliklerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan varyans analizi bulguları yer almaktadır.

Tablo 7: Kitap Okumalarına Göre Öğrencilerin Bireysel Yenilikçilik Özellikleri

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	298,287	2	149,143	1,151	0,318
Gruplar İçi	30703,609	237	129,551		
Toplam	31001,896	239			

P<0.05 düzeyinde manidar. 1. Hiç okumam; 2. 1-2 kitap okurum; 3. 3-4 kitap okurum.

Tablo-7’ye göre öğrencilerin bireysel yenilikçilik puanlarının kitap okumalarına göre anlamlı bir farkın olmadığı (F=1,151, p>0.05) belirlenmiştir. Elde ettiğimiz sonuçların aksine, öğretmen adayları üzerine yapılan çalışmada, bireysel yenilikçilik düzeyleri ayda kaç kitap okuduklarına göre anlamlı olarak farklılaştığı, kitap okuma sayısı arttıkça bireysel yenilikçilik düzeyinin arttığı bulunmuştur (Bitkin 2012: 97).

9.6. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Genel Bireysel Yenilikçilik Puanlarının İnternet Kullanım Amaçlarına Göre Karşılaştırılması

Araştırmanın dördüncü alt problemi “*İnternet kullanım amaçlarına göre öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?*” şeklindedir. Tablo-8’de öğrencilerin internet kullanım amaçlarına göre bireysel yenilikçilik özelliklerinin farklılaşıp

farklılaşmadığını belirlemek için yapılan varyans analizi bulguları yer almaktadır.

Tablo 8: İnternet Kullanım Amaçlarına Göre Öğrencilerin Bireysel Yenilikçilik Özellikleri

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	682,863	3	227,621	1,772	0,153
Gruplar İçi	30319,033	236	128,470		
Toplam	31001,896	239			

$P < 0.05$ düzeyinde manidar. 1. Araştırma; 2. İletişim; 3. Oyun-Eğlence; 4. Bilgi Edinme

Tablo-8 incelendiğinde öğrencilerin bireysel yenilikçilik puanlarının interneti kullanma amaçlarına göre anlamlı bir farkın olmadığı ($F=1,772$, $p > 0.05$) görülmektedir. Elde ettiğimiz bu sonuçları destekler nitelikteki bir çalışmada; öğretmen adaylarının bireysel yenilikçilik düzeylerinin internet kullanım amacına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($F=1,489$, $p > 0.05$) belirlenmiştir (Bitkin 2012: 100).

9.7. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Genel Bireysel Yenilikçilik Puanlarının Sosyal İlişki Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmanın beşinci alt problemi “Sosyal ilişki algılarına göre öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir. Tablo-9’da öğrencilerin sosyal ilişki algılarına göre bireysel yenilikçilik özelliklerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan varyans analizi ve farkın kaynağını belirlemeye yönelik Tukey testi bulguları yer almaktadır.

Tablo 9: Kişilerarası Sosyal İlişki Durumuna Göre Yenilikçilik Özellikleri

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	TUKEY
Gruplar Arası	8476,103	2	4238,052	44,590	,000	1<2 ve 3.
Gruplar İçi	22525,793	237	95,046			2<3
Toplam	31001,896	239				

$P < 0.05$ düzeyinde manidar. 1. Orta; 2. İyi; 3. Çok iyi

Tablo-9’a bakıldığında öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin sosyal ilişki düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı ($F=44,590$

$p < 0.05$) görülmektedir. Bu farkın kaynağını belirlemek için yapılan Tukey testi analizine göre puan ortalamaları; Sosyal ilişki düzeyi vasat olanlar: (59,64), iyi olanlar: (69,24), çok iyi olanlar: (76,77) şeklindedir. Bu duruma göre, sosyal ilişkilerde kendisini vasat (59,64) olarak tanımlayan adayların bireysel yenilikçilik düzeyleri ile iyi (69,24) ve çok iyi (76,77) olarak tanımlayan öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında; kendilerini iyi ve çok iyi olarak tanımlayanların lehine anlamlı fark bulunmuştur. Aynı şekilde, kendisini iyi (69,24) olarak tanımlayan adayların bireysel yenilikçilik düzeyleri ile çok iyi (76,77) olarak tanımlayan öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında; kendilerini çok iyi olarak tanımlayanların lehine anlamlı fark bulunmuştur.

10. Sonuç

AİBÜİF öğrencilerinin bireysel yenilikçilik özellikleri bazı değişkenler açısından incelendiği bu araştırma, Mayıs 2017 tarihinde yapılmıştır. Araştırma grubu, 240 kişiden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %60,8'i (146 kişi) bayan, %39,2'si (94 kişi) erkektir. Elde edilen bulgular değerlendirilirken, araştırmanın konu ve amacına uygun istatistiksel analiz teknikleri kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizi, diğer araştırmalardan elde edilen ikincil verilerin değerlendirilmesi ve tüm bu verilerin karşılaştırılması neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Bireysel yenilikçilik ölçeğinin güvenilirliğine ilişkin olarak, verilere göre ölçekte yer alan her bir faktörün ve genelinin kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu tespit edilmiştir. Bireysel yenilikçilik düzeyleri olarak, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin yüksek düzeyde %59,2 (142) yenilikçi olduğu, %10'nun orta düzeyde, %30'unun da düşük düzeyde yenilikçi olduğu belirlenmiştir. Kategorik bireysel yenilikçilik özellikleri olarak ise, öğrencilerin çoğunluğunun Öncü (%38,8), Sorgulayıcı (%34,6) ve Yenilikçi (%15,4) kategorileri içinde, az bir oranda da Kuşkucu (%7,9) ve Gelenekçiler (%3,3) kategorisi içinde yer aldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre bayan ve erkek öğrencilerin bireysel yenilikçilik puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı ($p = ,478$) belirlenmiştir. Bireysel yenilikçilik düzeylerinin öğrencilerin buldukları sınıflara ($F=1,166$, $p > 0.05$), kitap okumalarına ($F=1,151$, $p > 0.05$), interneti kullanma amaçlarına ($F=1,772$, $p > 0.05$), göre anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Yine öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin sosyal ilişki düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı ($F=44,590$ $p < 0.05$) yani, bireysel yenilikçilik düzeyinin sosyal ilişki düzeyi ile doğru orantılı olarak arttığı belirlenmiştir. Buradan hareketle sosyal ilişkilerde kendilerini daha iyi

tanımlayan öğrencilerin daha fazla bireysel yenilikçilik sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Dünyada ve Türkiye’de hemen hemen her alanda ortaya çıkan yenilikler yüksek din öğretimi alan ilahiyat fakültesi öğrencilerini de etkilemektedir. Almış oldukları din eğitime dayalı olarak toplumda önemli bir misyona sahip olan ilahiyatçılar mesleklerinin de bir özelliği olarak güncel yenilikleri takip ederek, bunları sağlıklı bir şekilde dini aktarma aracı olarak etkin biçimde kullanmaları bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bununla birlikte İlahiyatçıların toplumu yönlendiren ve yeniliklerin doğru bir şekilde anlaşılması ve benimsenmesi konusunda model olan yenilikçi bir bakış açısına sahip olmaları gerekmektedir.

Bu araştırmanın çalışma grubunu AİBÜ İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Bu çalışmada elde edilen veriler öğrencilerin kendilerine yönelik bireysel algılarına dayalı değerlendirmelerden ibarettir. Bu sebeple, araştırma bulgularından hareketle genel bir bakış açısına sahip olabilmek için, diğer İlahiyat Fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin de yer aldığı, daha geniş kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Aynı zamanda İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin yeniliklere karşı açık ve olumlu tutumlara sahip olmalarının çeşitli sebeplerinin incelemesine ve onların yeniliklerden yararlanma ve uyum sağlamalarına yönelik farklı çalışmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Acaray, Ali. (2007), *Küçük Ve Orta Boy İşletmelerde Yenilik Yönetimi: Yenilik Yönetiminde Etkili Olan Örgütsel Yapı ve Faktörlere İlişkin Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Açıkgenç, Alparslan. (1990), “İslami Uyanış ve Yenilikçilik Düşünürü: Fazlur Rahman’ın Hayatı ve Eserleri”. *İslami Araştırmalar Dergisi*, C. 4., S. 4: 222-252.
- Adıgüzel, Abdullah. (2012), “The relation between candidate teachers’ moral maturity levels and their individual innovativeness characteristics: A case study of Harran University Education Faculty”. *Educational Research and Reviews*, 7(25): 543-547.
- Arslan, Mahmut. (2001), “Örgüt Kültürü” Ed. S. Güney, *Yönetim ve Organizasyon* Ankara: Nobel Yayınları. 177-194.
- Awamleh, Nail A. H. K. (1994), “Managerial Innovation in the Civil Service in Jordan: A Field Study”, *Journal of Management Development*, Vol: 13, Number 9: 52-60.

- Braak, Johan Van. (2001), "Individual Characteristics Influencing Teachers' Class use of Computers" *Journal of Educational Computing Research*, 25, (2): 141-157.
- Bardakoğlu, Ali. (2004), "Din Yenileşme ve Modern Hayat", (26.11.2004), (<https://www.diyamet.gov.tr/tr/icerik/din-yenilesme-ve-modern-hayat-prof-dr-ali-bardakoglu-diyamet-isleri-baskani-istanbul/6217>, 15 Temmuz 2017'de erişildi.)
- Bitkin, Ayşe. (2012), *Öğretmen Adaylarının Bireysel Yenilikçilik Düzeyleri İle Bilgi Edinme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Şanlıurfa: HRÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, İsmail. (2014), "İdkab Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik ve Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Üzerine Kelam Dersinin Etkisi". *Kelam Araştırmaları*, 12:2: 55-100.
- Ceylan, Ali. (2017), "Yenilikçilik Nedir?", <http://aliceylan.com.tr/V2/yenilikcilik-nedir/>, 12 Ağustos 2017'de erişildi.
- Çuhadar, Cem, Bülbül, Tuncer, Ilgaz, Gökhan. (2013), "Öğretmen Adaylarının Bireysel Yenilikçilik Özellikleri ile Teknopedagojik Eğitim Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *İlköğretim Online*, 12, (3): 797-807.
- Freyer, Hans. (1964), *Din Sosyolojisi*, Çev. T. Kalpsüz, Ankara: A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Gardner, John W. (1990), *Yenilikçi Birey Zinde Toplum*, Çev. Ş. Özalp, H. Seçim, İstanbul: İlgı Yayıncılık
- Gürler, Kadir. (2003), "Bid'at Kavramı Üzerine". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 3, (1): 57-78.
- Gürses, Gizem, Helvacı, M. Akif. (2011), "Öğretmenlerin Okullarda Değişime Karşı Direnme". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C. 8: 1541-1563.
- Handa, M. ve Gupta, N. (2009), "Gender Influence on the Innovativeness of Young Urban Indian Online Shoppers". *The Journal of Business Perspective*, 13 (2), April-June: 25-32.
- Hirschman, E. C. (1980), "Innovativeness, Novelty Seeking and Consumer Creativity". *Journal of Consumer Research*, 7: 283-295.
- Hizmetli, Sabri. (1997), "İslam ve Değişim". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.31: 87-99.

- Kılıç, Hasan ve Tuncel Ayvaz, Zeynep, (2014), “İlköğretim Branş öğretmenlerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeyleri ve Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri”. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi, C: 4, S: 7: 25-37.*
- Kılıçer, Kerem. (2011), *Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Öğretmen Adaylarının Bireysel Yenilikçilik Profilleri.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıçer, Kerem ve Odabaşı, Hatice Ferhan. (2010), “Bireysel Yenilikçilik Ölçeği: Türkçe’ye Uyarlama Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 38: 150-164.*
- Korucu, Ağâh Tuğrul ve Olpak, Yusuf Ziya. (2015), “Öğretmen Adaylarının Bireysel Yenilikçilik Özelliklerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama Dergisi, C. 5, S. 1: 109-127.*
- Midgley, D.F. ve Dowling, G.R. (1978), “Innovativeness: The Concept and Its Measurement”. *Journal of Consumer Research, 4: 229-242.*
- Oslo Klavuzu. (2005), “Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması İçin İlkeler”. Tübitak
- Öz, Ayhan. (2017), “Yaz Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilikleri: Bolu İli Örneği”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi, 2017, C. 21, S: 1: 425-464.*
- Peker, Hüseyin. (1997), “Teknolojik Gelişmeler ve İslam Ahlakı”. *OMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 9: 29-34.*
- Pierce, J. L. ve Delbecq, A.L. (1977), “Organization Structure, İndividual Attitudes and İnnavation”. *Acedemy of Management Review, 2: 27-37.*
- Rogers, E.M. (1995), *Diffusion of Innovations*, New York: Free Press.
- Sabuncuoğlu Tolay Ebru. (2008), “Liderlik, Değişim ve Yenilik”. Ed. C. Serinkan. *Liderlik ve Motivasyon*. Ankara: Nobel Yayınları, 63-82.
- Söylev, Ömer Faruk. (2016), “Din Hizmetlerinde İnnovasyon ve Din Görevlilerinin Bireysel Yenilikçilik Özellikleri”. *DEUİFD Din Psikolojisi Özel Sayısı: 115-147.*
- Şahin, Adem. (2005), “Ergenlerde Dindarlık-Benlik Saygısı İlişkisi”. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 19: 187-197.*

- Tabak, A., Erkuş, A. ve Meydan, C.H. (2010), “Denetim Odağı ve Yenilikçi Birey Davranışları Arasındaki İlişkiler: Belirsizliğe Tolerans Almanın Aracılık Etkisi”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,10 (1): 159-176.
- Tunçer, Polat. (2013), “Değişim Yönetimi Sürecinde Değişime Direnme” *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1): 373-406.
- Uzkurt, Cevahir. (2007), “Tüketicilerin Yenilikleri Benimseme Eğilimleri Üzerinde Kişisel Değerlerin Etkileri”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2): 241-260.
- Yaran, Rahmi. (1992), “Bid’at”, *İslam Ansiklopedisi, DİA*, 6: 129-131.
- Yavuz, M. Şevki. (1996), “İslam’da Yenilikçilik Hareketinin Başlaması ve Kelam İlmi”, *İslam Gelenek ve Yenileşme I. Uluslararası Kutlu Doğum Sempozyumu* İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Yazıcı, Muhammed. (2003), “İslam Düşünce Geleneğinde “Her Yenilik Bid’attır” Hadisine Yaklaşımlar”. *AÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 19: 141-191.
- Yazır, Muhammed Hamdi Elmalılı. (1979), *Hak Dini Kur’an Dili, I-X*, İstanbul: Eser Neşriyat ve Dağıtım.
- Yılmaz, Ferat vd. (2014), “İlköğretim Bölümü Öğretmen Adaylarının Mesleki Yenilikçilik Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.,11, S., 27: 259-276*.
- Yılmaz, M. Nuri. (2002), “İslam Düşüncesinde Yenilik Üzerine Bazı Değerlendirmeler” *Ankara, Diyanet İlmi Dergi*, 38, (3): 5-14.